

Kalle Larsson

Nyheter för överförmyndare VT 2020

Hej,

Här kommer ett kortare nyhetsbrev för överförmyndare med blandad information. För aktuell information gällande Covid-19 har SKR samlat flera olika tips, råd och hänvisningar här [<https://skr.se/covid19ochdetnyacoronaviruset.31764.html>].

Vi får från SKR önska Er en trevlig sommar!

Rättsfall och domar

God man behörig att ansöka om äktenskapsskillnad

Huvudmannen i aktuellt ärende saknar förmåga att uttrycka sin vilja på grund av sjukdom. Förordnad god man (tillika son till huvudman) ansökte om äktenskapsskillnad september 2018. Tingsrätten avvisade i beslut ansökan vilket hovrätten april 2019 undanröjde och återförvisade till tingsrätten. Tingsrätten dömde därefter till äktenskapsskillnad med stöd av 5 kap. 4 § Äktenskapsbalken.

Motparten överklagade till hovrätten och framförde att förordnad ställföreträdare saknar processbehörighet. Att sådan behörighet kan föreligga om antingen det ligger i linje med uttryck för huvudmannens bästa eller om det framkommit andra starka skäl som befogar äktenskapsskillnad.

”Av 12 kap. 2 § första stycket föräldrabalken följer att en god man, i enlighet med sitt förordnande, ska bevaka rätten för de personer som den företräder, förvalta deras tillgångar och sörja för deras person. Enligt lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2017 lades det till ett nytt tredje stycke i bestämmelsen. Av detta stycke, 12 kap. 2 § tredje stycket föräldrabalken, framgår att en god man eller en förvaltare inte är behörig att företräda den enskilde i frågor om att ingå äktenskap. Gode män och förvaltare får alltså inte företräda den enskilde i vissa frågor av utpräglat personlig karaktär. Däremot har inte behörigheten för en god man att ansöka om äktenskapsskillnad för sin huvudmans räkning undantagits. Av förarbetena till 12 kap. 2 § tredje stycket föräldrabalken (se prop. 2016/17:30 s. 135) framgår att det med detta tillägg inte var avsett att göras någon ändring i sak i förhållande till vad som tidigare hade gällt. I tidigare praxis har också en god man under vissa förhållanden ansetts att inom ramen för förordnandet kunna föra sin huvudmans talan som kärande i ett mål om äktenskapsskillnad (se RH 2008:33). Alltså ger varken utformningen av lagtexten i 12 kap. 2 § föräldrabalken, förarbetsuttalanden eller tidigare praxis stöd för uppfattningen att frågor om äktenskapsskillnad är av så utpräglat personlig karaktär att en god man är förhindrad att för sin huvudmans räkning ansöka om äktenskapsskillnad”.

God man är behörig att ansöka om äktenskapsskillnad och det förhållande att huvudmannen inte kan ge uttryck för en egen vilja och ha insikt i konsekvenserna av äktenskapsskillnad medför inte att god man saknar processbehörighet i dessa mål.

Hovrätten för Nedre Norrland, mål nr T 1042-19, meddelad 2020-05-29.

Omfattande missnöje från huvudman medför att förordnad god man entledigas

Under ett år har omfattande skrivelser inkommit från huvudman (som förstår vad saken gäller) att samarbetssvårigheter föreligger med förordnad god man. Huvudmannen anför vid hovrätten att förtroende för förordnad god man saknas. Personer i huvudmannens omgivning har anfört att det föreligger samarbetssvårigheter.

”Frågan är därefter om [god man] av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha uppdraget. En sådan orsak behöver inte hänföra sig till den gode mannens personliga egenskaper utan kan stå att finna i omständigheter av annan art (RH 1981:41). Samarbetssvårigheter och djupgående meningsskiljaktigheter mellan den gode mannen och huvudmannen kan vara ett skäl för att entlediga den gode mannen från uppdraget och utse någon annan i hans ställe. Däremot torde inte enstaka triviala åsiktsskillnader vara ett skäl för entledigande (se SOU 2004:112 s. 814).”

”Enligt hovrättens uppfattning ger utredningen därför sammantaget stöd för att det föreligger samarbetssvårigheter och meningsskiljaktigheter av sådan djupgående natur att det inte längre är lämpligt att [god man] innehar uppdraget som god man för [huvudman]”.

Hovrätten för Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 3763-19, meddelad 2020-04-01.

Handikappersättning inte del av taxerad förvärvsinkomst

Frågan gäller vad som ska ingå vid beräkning av inkomst för att fastställa vem som ska betala ställföreträdarens arvode.

Tingsrätten fastställde att i beloppet som var aktuellt för ”inkomst”, som översteg 2,65 gånger prisbasbeloppet, skulle handikappersättning medräknas. Detta baseras också på den årsräkning som ingivits där ställföreträdaren redovisat inkomster om sammanlagt 139 483 kr.

Hovrätten fastställer dock att handikappersättningen, som är skattefri, inte ska ingå i inkomstunderlaget (jfr Göta hovrätts beslut 2017-12-01 i ärende ÖÄ 2100-17).

I aktuellt ärende bedömer dock hovrätten att tillgångarna för aktuellt år ändå medförde att huvudmannen skulle stå för arvodet.

Göta hovrätt, mål nr ÖÄ 93-20, meddelad 2020-02-19.

Utmätning av huvudmans medel kan upphävas till vissa delar om belopp avser medel som sparats för ställföreträdarens arvode

(Hovrätten i för Västra Sverige har 2012-07-13 i mål ÖÄ 2821-12 avgjort att sparande till förvaltararvode kan anses vara sådana synnerliga skäl att dessa medel undantas vid utmätning. Det är dock den enskilde eller ställföreträdaren som ska styrka detta behov.)

Tingsrätten upphävde Kronofogdemyndighetens utmättningsbeslut avseende det belopp som framgick av det arvodesbeslut som överförmyndaren fastställt. Den enskilde fick dock inte framgång avseende ytterligare sparade medel som avsåg ytterligare ett år där överförmyndaren inte ännu fattat arvodesbeslut.

Hovrätten för Västra Sverige meddelade inte prövningstillstånd (mål nr ÖÄ2807-19) meddelad 2019-06-18.

Högsta domstolen ändrar dock hovrättens beslut och meddelar tillstånd till målets prövning i hovrätten. Som stöd för sin överklagan har den enskilde ingivit ett arvodesbeslut från överförmyndaren varmed behovet av freda sparade medel från utmätning därmed är styrkt.

Högsta domstolen, mål nr Ö 3578-19, meddelad 2020-02-20.

En person som har förvaltare för kan lämna en giltig fullmakt åt ombud att överklaga beslutet om förvaltarskap

En advokat överklagade tingsrättens beslut om anordnande av förvaltarskap med stöd av en fullmakt undertecknad av huvudmannen. Svea hovrätt avvisade överklagan då de bedömde att advokaten inte visat att hen var behörig att företräda huvudmannen i målet.

”När det gäller rättegångsfullmakter har det ansetts att den som har fått en förvaltare förordnad för sig kan utfärda en giltig rättegångsfullmakt åt ett ombud att företräda honom eller henne i den omfattning som han eller hon, trots förvaltarskapet, själv får föra talan. Vilken processbehörighet den enskilde har i sådana situationer måste prövas från fall till fall, med beaktande bl. a. av karaktären på det mål eller ärende där frågan aktualiseras Gfr prop. 1974:142 s. 124).”

Högsta domstolen konstaterar att den som berörs av beslutet om förvaltarskap också har rätt att överklaga detta (20 kap. 3 § FB) samt att detta också ligger i linje med artikel 6 i Europakonventionen.

”Sålunda har Europadomstolen ansett att det strider mot denna artikel att inte låta den som genom ett beslut helt eller delvis har fråntagits sin rättskapacitet få frågan om att återfå sin rättskapacitet rättsligt prövad”.

”Den som i enlighet med det sagda har rätt att överklaga ett beslut om förvaltarskap har också möjlighet att lämna en fullmakt till någon att för hans eller hennes räkning överklaga beslutet”.

Högsta domstolen, mål nr Ö 5795-19, meddelad 2020-03-06.

Rättegångsfel: tingsrätten missade överförmyndarens yrkande

Tingsrätten hade missat att överförmyndaren återkallat ansökan om upphörande av godmanskap. Av tingsrättens beslut framgår istället att överförmyndaren tillstyrkt att godmanskapet ska upphöra.

”Det har alltså vid tingsrätten förekommit fel som kan antas ha inverkat på ärendets utgång. Felet kan inte utan väsentlig olägenhet avhjälpas i hovrätten.”

Hovrätten undanröjer tingsrättens beslut och visar målet åter till tingsrätten.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 404-20, meddelad 2020-02-11.

Ställföreträdare entledigades då hen i sociala medier riktat personangrepp på enskild handläggare vid överförmyndare

”Det finns inget hinder mot att en god man yttrar sig på sociala medier, varken för sin huvudmans räkning eller i övrigt för att framföra sina åsikter. Vidare finns det situationer när det är befogat för en god man att ta strid med till exempel en myndighet för att verka för sin huvudmans rättigheter och att då använda sig av lämpliga till buds stående medel. Dock finns det en gräns för vilken typ av uttalanden en god man får göra utan att den gode mannens lämplighet kan ifrågasättas. Det måste kunna krävas att en god man behåller sin professionalitet även om den gode mannen anser att huvudmannens angelägenheter har hanterats felaktigt.”

”Uttalandena kan med fog uppfattas så att handläggaren ska skrämmas och inte våga gå emot [god man]. Genom detta har [god man] gått utöver vad som får anses lämpligt, även om hon och hennes huvudman har ansett det nödvändigt att kritisera en kommunal nämnds agerande.

Innehållet i [god man] publiceringar är sådant att det riskerar att skada allmänhetens förtroende för gode män i stort. Hovrätten delar mot denna bakgrund tingsrättens bedömning att [god man] inte längre är lämplig att inneha uppdraget som god man”.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ö 3996-19, meddelad 2020-04-02.

God man enligt 11 kap. 2 § FB att vårda och bevaka huvudmans rätt i dödsbo saknar behörig att ansöka om uttag avseende huvudmannens egna medel

Överförmyndaren anordnade godmanskap enligt 11 kap. 2 § FB avseende två underårigas rätt i ett dödsbo. Den förordnande ställföreträdaren ansökte därefter om samtycke till placering av barnens tillgångar enligt 14 kap. 6 § FB för att lösa de lån som belastar den fastighet som de underåriga ärvt i det aktuella dödsboet. Aktuella medel utgjordes av försäkringsersättning och omfattas således inte av dödsboet eller den förordnade ställföreträdarens behörighet. I aktuellt ärende är det den legala förmyndaren, inte god man enligt ovan, som är behörig att ansöka om uttag varmed ansökan hos överförmyndaren ska avvisas.

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr ÖÄ 4972-19, meddelad 2020-02-18.

Klagande kompletterade inte överklagan varmed överklagan avvisas

Tingsrätten anordnade förvaltarskap. Huvudmannen överklagade beslutet och trots förelägganden att komplettera överklagan avseende bl.a. yrkande och grunder för överklagan inkom inte detta till hovrätten.

”Överklagandet har sådana brister att det inte kan läggas till grund för någon prövning i sak. [Huvudman] har inte följt hovrättens föreläggande att avhjälpa bristerna.

[Huvudman] överklagande ska därför enligt 10 § första stycket lagen om domstolsärenden avvisas.”

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr ÖÄ 5588-19, meddelad 2020-02-04.

Nya kreditansökningar, bristande betalningsförmåga och bristande samarbete med god man, grund för förvaltarskap

Förordnad god man framförde att samarbete inledningsvis fungerat men försämrats och att huvudmannen blivit aggressiv. Trots svag ekonomi har stora inköp gjorts av mat, elektronik och ytterligare skuldsättning har skett för att finansiera ytterligare inköp.

Hovrätten konstaterar att läkarintyg i kombination med de kreditansökningar, redogörelse för huvudmannens ansträngda ekonomi, bristande samarbete samt risk för att huvudmannen tar upp nya krediter och att detta inkom kan hanteras av ett förvaltarskap.

”Utifrån vad som sagts ovan har åtgärderna därför inte ingått i hans uppdrag som förmyndare, även om åtgärderna kan ha fallit inom ramen för hans uppdrag som särskilt förordnad vårdnadshavare. För uppdraget som förmyndare har han därför inte rätt till ersättning för sitt arbete med sådana åtgärder eller för de utlägg han haft till följd av åtgärderna.”

Hovrätten för Övre Norrland, mål nr ÖÄ 1208-19, meddelad 2020-03-12.

Barnets inställning om vem som ska vara SFV ledande – förtroendefullt samarbete är av stor betydelse

Tingsrätten förordnade A som SFV för den underårige.

Den underårige överklagade tingsrättens beslut och yrkade att B istället skulle förordnas som SFV. Hen menade att efter tingsrättens dom, saknades förtroende för A och att hen inte längre samtyckte till att A skulle förordnas som SFV.

Hovrätten konstaterar att den som ska utses att ge barnet omvårdnad, trygghet och god fostran ska vara lämpad (6 kap. 10 § FB). Hänsyn ska tas till barnets bästa och beakta barnets vilja utifrån dess ålder och mognad.

”När fråga är, som i det aktuella fallet, vem som ska utses till hans särskilt förordnade vårdnadshavare bör därför betydande vikt fästas vid hans vilja.”

Hovrätten menar att ett förtroendefullt samarbete är av stor betydelse mellan en SFV och en snart 15-årig huvudman.

Hovrätten för Nedre Norrland, mål nr T 1471-19, meddelad 2020-04-16.

Sociala myndigheter ska inte avslå ansökningar om insatser på den grund att huvudmannen själv inte samtycker, om det finns ett förvaltarskap täckande berörda områden

Förvaltaren ansökte om ett särskilt boende (SoL och LSS). Sociala myndigheter förde diskussion med den enskilde som inte önskade flytta varmed myndigheten avskrev den ansökan som förvaltaren ingivit. Omvårdnadsnämnden menar att den enskilde har rätt att bestämma över sin situation enligt socialtjänstlagen. Förvaltningsrätten lämnade bifall till förvaltarens överklagan och menar att den enskildes samtycke ej nödgas när förvaltaren är behörig att ansöka.

Omvårdnadsnämnden överklagar Förvaltningsrättens beslut.

Kammarrätten avslår överklagandet.

”För att en förvaltare ska kunna fullgöra sitt uppdrag att sörja för huvudmannens person krävs det inte sällan att förvaltaren ansöker om insatser från socialtjänsten för huvudmannens räkning. Såsom anges i äldre förarbeten (prop. 1979/80:1 Del A s. 562) till socialtjänstlagen (2001:453) har socialnämnden en långtgående skyldighet att utreda enskildas behov av stöd och hjälp, oavsett varifrån initiativet kommer. Om huvudmannen med bindande verkan skulle kunna återkalla en förvaltares ansökningar rörande biståndsinsatser begränsas förvaltarens möjlighet att fullgöra sitt uppdrag väsentligt.

När en förvaltare ansöker om insatser för sin huvudmans räkning bör nämnden därför som utgångspunkt utreda behovet, även om huvudmannen uppger att han eller hon inte vill ha den sökta insatsen. Hur omfattande nämndens utredning kan bli beror på omständigheter i det enskilda fallet. En annan sak är att den enskilde, mot sin vilja, inte kan tvingas att ta emot en beviljad insats med stöd av socialtjänstlagen.”

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 1221-19, meddelad 2020-05-08.

Moms ska inte utgå på arvode till förordnad ställföreträdare

Den förordnade ställföreträdaren yrkade att moms skulle åtgå på det arvode som hen tillerkänts. Överförmyndaren och tingsrätten avlog den gode mannens begäran.

Hovrätten avlog ställföreträdarens överklagan.

”Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att det är fråga om ett godmanskapsuppdrag utan krav på särskild kompetens och som [god man] åtagit sig i sin egenskap av privatperson. Mervärdesskatt därför inte ska utgå. Hovrätten avslår därför överklagandet.”

Svea hovrätt, mål nr ÖÅ 1900-20, meddelad 2020-05-08.

Övrigt

Uppdaterad folder från Bankföreningen och SKR

Under våren har den ”stora” foldern om bankärenden för annans räkning, ”*Framtidsfullmakt, anhörigbehörighet, god man och förvaltare .. vad gäller för mig?*” uppdaterats. Finns att läsa och ladda ner här. [https://www.swedishbankers.se/media/4537/2020_-a4_webb.pdf]

Information från Försäkringskassan om vårdbidrag

Från och med 1 juli får Försäkringskassan möjlighet att förlänga vårdbidrag i väntan på beslut om omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning.

<https://forsakringskassan.se/privatpers/funktionsnedsattning/om-ditt-barn-har-en-funktionsnedsattning/vardbidrag>

Informationen riktar sig till dig som har kontakt med föräldrar till barn med funktionsnedsättning och beskriver de huvudsakliga delarna i lagförslaget som innebär att ett vårdbidrag kan förlängas.

SKR:s kurser för överförmyndare

För aktuellt kursutbud, vänligen se mer på SKR:s webbsida [SKR:s kurser och konferenser](#)

Begränsad juridisk rådgivning hos SKR under juni/juli

Vår juridiska rådgivning för överförmyndarfrågor och kommunal dödsbohandläggning har semesterstängt vecka 25-27 2020. Under denna tid kommer inga mail att besvaras och förhoppningsvis är inte mailkorgen allt för full i början av vecka 28. Vänligen observera att Länsstyrelserna har ”tillsynsrådgivning”.

Trevlig sommar!

Med vänliga hälsningar

Kalle Larsson